

ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ДАНИЛА ГАЛИЦЬКОГО

КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ МЕДИЦИНИ, ЕКОНОМІКИ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з наукової роботи
проф. СЕРІЄНКО В.О.

«19»

червень 2023 р.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ОСНОВИ ЕКОНОМІКИ В МЕДИЦИНІ»

(курс за вибором)

ВК 2.12

Форма навчання – очна денна, очна вечірня, здобувачі, заочна

**підготовки фахівців третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти –
докторів філософії (PhD)**

галузі знань: 22 Охорона здоров'я

спеціальності: 222 “Медицина”

Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри
соціальної медицини, економіки та
організації охорони здоров'я
ЛНМУ імені Данила Галицького
(протокол № 8 від 13 червня 2023 року)
Завідувач кафедри

доцент Т. Г. ГУТОР

Затверджено
профільною методичною комісією
з Профілактичної медицини
ЛНМУ імені Данила Галицького
(протокол № 4 від 15 червня 2023 року)
Голова профільної методичної комісії
з Профілактичної медицини
професор В. І. ФЕДОРЕНКО

ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ДАНИЛА ГАЛИЦЬКОГО

КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ МЕДИЦИНИ, ЕКОНОМІКИ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з наукової роботи
проф. СЕРГІЄНКО В.О.

«_____» _____ 2023 р.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ОСНОВИ ЕКОНОМІКИ В МЕДИЦИНІ»

(курс за вибором)

ВК 2.12

Форма навчання – очна денна, очна вечірня, здобувачі, заочна
підготовки фахівців третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти – докторів
філософії (PhD)

галузі знань: 22 Охорона здоров'я

спеціальності: 222 “Медицина”

Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри
соціальної медицини, економіки та
організації охорони здоров'я
ЛНМУ імені Данила Галицького
(протокол № 8 від 13 червня 2023 року)
Завідувач кафедри

доцент Т. Г. ГУТОР

Затверджено
профільною методичною комісією
з Профілактичної медицини
ЛНМУ імені Данила Галицького
(протокол № 4 від 15 червня 2023 року)
Голова профільної методичної комісії
з Профілактичної медицини
професор В. І. ФЕДОРЕНКО

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

ГУТОР Т. Г. - завідувач кафедри соціальної медицини, економіки та організації охорони здоров'я, кандидат медичних наук, доцент

КОВАЛЬСЬКА О. Р. - завуч кафедри, кандидат медичних наук, доцент

МИСАК З. С. - асистент кафедри

ТИМЧЕНКО Н.Ф. – старший викладач кафедри

РЕЦЕНЗЕНТИ:

ЛЮБІНЕЦЬ О. В. - професор, доктор медичних наук, завідувач кафедри громадського здоров'я Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького

ГРУЗЄВА Т. С. – професор, доктор медичних наук, академік Національної академії вищої освіти України, завідувач кафедри соціальної медицини та громадського здоров'я Національного медичного університету імені О.О. Богомольця

ВСТУП

Робоча навчальна програма дисципліни за вибором «Основи економіки в медицині» підготовки фахівців третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти; кваліфікації - доктора філософії; галузі знань - 22 «Охорона здоров'я»; складена на основі Закону України «Про вищу освіту», «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах» (23 березня 2016 року, №261); Наказу МОН України від 01.10.2019 року № 1254 «Про внесення змін до Методичних рекомендацій щодо розроблення стандартів вищої освіти».

Дана програма є частиною освітньої програми підготовки докторів філософії в рамках професійної спеціалізації та розрахована на 3 кредити ECTS.

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ ЗА ВИБОРОМ «ОСНОВИ ЕКОНОМІКИ В МЕДИЦИНІ»

Дисципліна за вибором «Основи економіки в медицині» передбачає опанування основ економічних знань в медичній галузі, необхідних для оцінки економічної доцільності при прийнятті управлінських рішень у сфері охорони здоров'я.

Структура дисципліни	Кількість кредитів, годин, з них					Рік навчання семестр	Вид контролю
	Всього	Лекції (год)	Практичні (год)	Семінари (год)	Самостійна робота (год)		
Економіка охорони здоров'я	3 кредити / 90 год	очна денна, очна вечірня форма				за вибором аспіранта/ів	залік
		10	34	0	46		
		заочна форма					
		6	18	0	66		

Предметом вивчення дисципліни є економічні закони, принципи та методи, які використовуються в діяльності медичної галузі в цілому та закладів охорони здоров'я зокрема.

Міждисциплінарні зв'язки

Дисципліна за вибором «Основи економіки в медицині» як навчальна дисципліна:

- ґрунтується на вивченні аспірантами навчальних дисциплін: основ економічних теорій, соціальної медицини та організації охорони здоров'я, медичної інформатики та комп'ютерних технологій, соціології та медичної соціології, епідеміології, етики, гігієни та екології, історії медицини;
- пов'язана з клінічними дисциплінами в контексті оцінки економічної ефективності методів діагностики та профілактики захворювань, діяльності ЛПЗ тощо;
- сприяє формуванню економічного мислення;
- забезпечує вивчення правових, організаційних та економічних засад галузі охорони здоров'я;
- закладає основи для організації та проведення фінансового аналізу діяльності закладів охорони здоров'я.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ ЗА ВИБОРОМ «ОСНОВИ ЕКОНОМІКИ В МЕДИЦИНІ»

Мета викладання дисципліни за вибором «Основи економіки в медицині» передбачає здобуття та поглиблення комплексу фінансових знань, вмінь, навичок та інших компетентностей, достатніх для продукування нових ідей, розв'язання комплексних завдань із цієї дисципліни, а також проведення власного наукового дослідження, що вирішує актуальне наукове завдання в сфері еко-

номічних відносин в системі охорони здоров'я, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

Основними завданнями вивчення дисципліни за вибором «Основи економіки в медицині» є:

- засвоєння теоретичних основ, сучасних принципів, закономірностей, засад та стратегічних напрямів розвитку економічних відносин в системі охорони здоров'я;
- формування практичних навичок з використання економічних методів під час планування, організації та оцінки діяльності закладів охорони здоров'я та окремо практикуючого лікаря;
- освоєння засад фінансового менеджменту в охороні здоров'я, вивчення показників фінансової стійкості та ефективності використання фінансових ресурсів.

Здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії повинен:

- **знати:** організаційно-правові форми підприємницької діяльності в охороні здоров'я, їх переваги та недоліки; вимоги та порядок отримання ліцензії на ведення господарської діяльності з медичної практики; основні методи та прийоми сучасного ціноутворення в практиці медичних закладів; особливості оподаткування ПДВ медичних послуг; методи економічного аналізу для оцінки економічної ефективності роботи закладів охорони здоров'я; шляхи підвищення фінансової ефективності роботи медичного закладу; методику проведення фармакоекономічних досліджень в практиці охорони здоров'я; економічну сутність медичного страхування; особливості актуарних розрахунків та податкової політики в сфері медичного страхування.
- **вміти:** розробляти бізнес-план підприємницької діяльності у сфері надання медичних послуг; розрахувати вартість надання медичної послуги; розробити цінову політику, спрямовану на реалізацію стратегічних і оперативних завдань медичного закладу; визначати та оцінювати основні показники діяльності закладу з метою оцінки економічної ефективності його роботи; визначати страховий тариф при добровільному медичному страхуванні.

КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Згідно з вимогами освітньо-наукової програми дисципліна забезпечує набуття здобувачами вищої освіти ступеня доктора філософії наступних **компетентностей та програмних результатів навчання:**

1. Інтегральна компетентність: здатність ефективно вирішувати комплексні наукові та практичні проблеми в галузі медицини, організувати і виконувати власну науково-дослідницьку роботу з метою генерування нових систематизованих знань, що мають теоретичне і практичне значення, можуть успішно впроваджуватись у вітчизняний й міжнародний дослідницький та освітній простір, практичну медицину та інші сфери життя.

2. Загальні компетентності (ЗК):

ЗК1. Здатність до науково-професійного, світоглядного та загальнокультурного саморозвитку і самовдосконалення.

ЗК2. Здатність автономно виконувати фахову та науково-дослідницьку роботу з дотриманням принципів академічної доброчесності, авторського права та наукової етики.

ЗК3. Здатність до різнобічного пошуку, самостійного аналізу та систематизації інформації з використанням сучасних комунікаційних та інформаційних технологій.

ЗК4. Здатність спілкуватись і взаємодіяти в науково-професійному та освітньому середовищі, в тому числі, - на міжнародному рівні.

ЗК5. Здатність незалежно мислити, виявляти, формулювати й ефективно вирішувати проблеми наукового характеру, приймати відповідальні рішення, продукувати нові знання та ідеї.

ЗК6. Здатність проводити моніторинг виконаних робіт, здійснювати оцінку інтелектуального продукту та забезпечувати його якість.

ЗК7. Здатність до опрацювання, аналізу, узагальнення, обговорення та представлення результатів власного наукового дослідження у вигляді усної та письмової презентації державною й іноземною мовами, опанування майстерністю вести наукову дискусію з демонстрацією вільного володіння науковою термінологією, риторикою та культурою наукового мовлення.

ЗК8. Здатність працювати в команді, організувати, планувати та прогнозувати результати власної чи колективної роботи, нести відповідальність за досягнуті результати, діяти в нових умовах, керувати роботою інших осіб та мотивувати їх для досягнення спільної мети.

3. Фахові компетентності:

ФК1. Здатність аналізувати, відтворювати, інтерпретувати та використовувати в практичній, науково-дослідницькій та освітній діяльності знання сучасного стану проблем та досягнень в галузі економіки охорони здоров'я.

ФК2. Здатність розробляти та управляти науковими проєктами в галузі економіки охорони здоров'я, формулювати мету, зміст та новизну дослідження.

ФК3. Здатність встановлювати потреби у додаткових знаннях за напрямком наукових досліджень в галузі економіки охорони здоров'я, генерувати нові знання, наукові гіпотези, теорії та концепції.

ФК4. Здатність обирати та використовувати сучасні методи дослідження в галузі економіки охорони здоров'я відповідно до поставленої мети, завдань та очікуваних результатів.

ФК5. Здатність інтерпретувати, аналізувати й узагальнювати дані власних наукових досліджень в галузі економіки охорони здоров'я, визначати їх місце в системі існуючих знань, дотримуючись принципів наукової етики, академічної доброчесності й авторського права.

ФК6. Здатність впроваджувати нові знання з питань економіки охорони здоров'я в наукову сферу, освітній процес і практичну роботу за фахом.

4. Програмні результати навчання:

ПРН 1. Безперервно самовдосконалюватись та застосовувати здобуті науково-професійні знання та вміння з економіки охорони здоров'я в науковій, фаховій та освітній діяльності.

ПРН 2. Використовувати набуті концептуальні та методологічні знання для організації й самостійного виконання наукового дослідження в галузі економіки охорони здоров'я.

ПРН 3. Добирати, аналізувати, інтерпретувати, коректно оцінювати і творчо використовувати наукову інформацію стосовно економічних аспектів медичної діяльності.

ПРН 4. Вміти виявити та окреслити невирішені проблеми в галузі економіки охорони здоров'я з подальшим визначенням шляхів їх вирішення.

ПРН 5. Продукувати нові знання та ідеї, формулювати наукові гіпотези, теорії та концепції в галузі економіки охорони здоров'я з урахуванням та дотриманням принципів наукової етики й академічної доброчесності.

ПРН 6. Самостійно аналізувати, інтерпретувати, критично оцінювати, узагальнювати, систематизувати наукові дані стосовно економічних аспектів медичної діяльності.

ПРН 7. Розробляти дизайн і план власного дослідження в галузі економіки охорони здоров'я на основі самостійно сформульованих мети і завдань.

ПРН 10. Використовувати здобуті в результаті дослідження нові знання з питань економіки охорони здоров'я в практичній діяльності й освітньому процесі.

ПРН 15. Розвивати комунікації та застосовувати навички міжособистісних взаємодій в науковому, професійному, освітньому та міждисциплінарному середовищах.

ПРН 17. Використовувати принципи академічної доброчесності та нести відповідальність за достовірність отриманих та оприлюднених наукових результатів.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ ДИСЦИПЛІНИ ЗА ВИБОРОМ «ОСНОВИ ЕКОНОМІКИ В МЕДИЦИНІ»

На вивчення дисципліни за вибором «Основи економіки в медицині» відводиться 3 кредити ECTS (90 годин).

ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ ЗА ВИБОРОМ «ОСНОВИ ЕКОНОМІКИ В МЕДИЦИНІ»

Конкретні цілі

- інтерпретувати дію економічних законів в системі охорони здоров'я та вирізняти основні економічні категорії;
- інтерпретувати здоров'я як економічну категорію;
- інтерпретувати сутність підприємництва та організаційно-правові форми підприємницької діяльності;
- вміти складати бізнес-план медичного закладу;

- інтерпретувати основні ціноутворюючі чинники, механізми формування та регулювання цін в охороні здоров'я;
- вміти розробляти цінову політику, спрямовану на реалізацію стратегічних і оперативних завдань медичного закладу;
- інтерпретувати економічну сутність медичного страхування;
- вміти визначати страховий тариф при добровільному медичному страхуванні;
- вміти проводити аналіз економічної ефективності альтернативних медичних втручань;
- вміти визначати і оцінювати фінансовий стан закладів охорони здоров'я.

Тема 1. Підприємницька діяльність в охороні здоров'я: організаційні та фінансові аспекти. Цифрова трансформація охорони здоров'я України.

Суть підприємництва і його особливості в охороні здоров'я. Правові засади підприємницької діяльності в охороні здоров'я. Етапи реєстрації медичного закладу. Ліцензування медичної практики. Вимоги до суб'єктів господарювання, що проводять медичну практику. Акредитація закладів охорони здоров'я.

Тема 2. Організаційно-правові форми підприємницької діяльності, їх порівняльна характеристика. Європейський досвід цифрової трансформації охорони здоров'я. Ключові документи ВООЗ з цифровізації охорони здоров'я в Європейському регіоні.

Суб'єкти підприємницької діяльності в охороні здоров'я. Одноосібне володіння. Класифікація господарських товариств: товариства з обмеженою відповідальністю, товариства з додатковою відповідальністю, акціонерні товариства, повні товариства, командитні товариства. Види об'єднань в охороні здоров'я: асоціації, корпорації, консорціуми, концерни, холдинги.

Тема 3. ФОП: переваги та недоліки. Концепція розбудови електронної охорони здоров'я України. Концептуальні засади розвитку української електронної охорони здоров'я.

Терміни реєстрації ФОП. Система оподаткування для ФОП. Відповідальність ФОП. Статус платника ПДВ.

Тема 4. Ліцензування господарської діяльності з медичної практики: вимоги та порядок отримання. Інформаційна екосистема електронної охорони здоров'я України.

Організаційні вимоги. Кадрові вимоги. Технологічні вимоги. Обов'язки ліцензіата. Перелік та порядок подачі документів для отримання ліцензії. Відомості про стан матеріально-технічної бази, наявність персоналу із зазначенням його освітнього і кваліфікаційного рівня. Типові помилки при оформленні документів. Відмова у видачі ліцензії.

Тема 5. Особливості розробки бізнес-плану медичного закладу. Електронна система охорони здоров'я.

Бізнес-план як інструмент регулювання підприємницької діяльності. Функції бізнес-плану. Структура бізнес-плану. Дослідження ринку. Концепція діяльності. Фінансовий розділ бізнес-плану. Основні вимоги та правила складання бізнес-плану.

Тема 6. Ціноутворення в системі охорони здоров'я. Базові реєстри країни та сфери охорони здоров'я.

Види цін в сфері охорони здоров'я. Особливості формування та регулювання цін в галузі охорони здоров'я. Цінова політика в системі охорони здоров'я. Структура ціни медичної послуги та аналіз її елементів. Розробка цінової стратегії медичного закладу.

Тема 7. Розрахунок вартості послуги з медичного обслуговування. Розбудова ЕСОЗ, її методологічна та технічна архітектура.

Класифікація підрозділів закладу охорони здоров'я за типами центрів витрат. Визначення видатків, які включаються до розрахунку витрат. Перелік прямих витрат. Визначення критеріїв розподілу витрат. Розподіл непрямих витрат.

Тема 8. Характеристика основних методів фінансування медичної допомоги. Базова інформація про дворівневу архітектуру ЕСОЗ в Україні.

Основні джерела фінансування сфери охорони здоров'я. Основні принципи бюджетного фінансування. Класифікація податків. Переваги та недоліки страхової системи охорони здоров'я. Приватна модель фінансування медичної галузі.

Тема 9. Особливості оподаткування ПДВ медичних послуг. Центральна база даних ЕСОЗ.

Ставки податку залежно від бази оподаткування. Звільнення медичних послуг від оподаткування ПДВ. Порядок подання декларації з ПДВ. Форма та способи подання декларації із ПДВ

Тема 10. Фінансовий план КНП: порядок складання і затвердження. Медичні інформаційні системи як складова ЕСОЗ.

Алгоритм розробки фінансового плану. Формування дохідної та видаткової частини. Порядок затвердження фінансового плану. Зміни до фінплану. Звіт про виконання фінансового плану.

Тема 11. Класифікація витрат медичного закладу. Медичні та інші інформаційні системи як інструменти автоматизації та управління у надавачів медичних послуг.

Прямі витрати надання медичної послуги: матеріальні витрати, витрати на оплату праці, інші прямі витрати. Загальновиробничі витрати. Операційні витрати. Виробнича собівартість медичної послуги. Повна собівартість медичної послуги.

Тема 12. Аналіз економічної ефективності діяльності закладів охорони здоров'я.

Зміст поняття «ефективність». Основні показники результативності діяльності медичних закладів. Оцінка рентабельності діяльності. Пошук резервів для підвищення ефективності діяльності.

Тема 13. Основи економічного аналізу в охороні здоров'я. Інші інформаційно-комунікаційні системи електронної охорони здоров'я: інформаційно-аналітична система «Централь 103», інформаційно-аналітична система «MedData», електронна система управління запасами лікарських засобів та медичних виробів «eStock», інформаційний комплекс системи крові, електронна інтегрована система спостереження за захворюваннями.

Зміст та основні завдання економічного аналізу в охороні здоров'я. Класифікація економічного аналізу за організацією проведення. Характеристика попереднього, оперативного та кінцевого аналізу. Прийоми проведення економічного аналізу: горизонтальний, вертикальний, просторовий, трендовий, факторний.

Тема 14. Показники фінансової стійкості медичного закладу. Функції та користувачі ЕСОЗ. Електронні медичні записи в ЕСОЗ, їх відмінність від медичної інформації у формах медичної облікової документації.

Необхідність оцінки фінансової стійкості. Розрахунок коефіцієнта автономії. Обчислення коефіцієнта фінансової залежності та коефіцієнта фінансової стабільності. Коефіцієнт фінансового ризику при оцінці фінансової стійкості.

Тема 15. Шляхи підвищення ефективності роботи медичного закладу. Автоматизовані довідники центральної бази даних електронної системи охорони здоров'я.

Система показників економічної ефективності. Ефективність використання праці, матеріальних ресурсів, основних засобів. Внутрішні та зовнішні фактори, що впливають на ефективність діяльності медичного закладу.

Тема 16. Фінансовий аналіз діяльності медичних установ. Ресстри центральної бази даних ЕСОЗ.

Фінансовий аналіз як елемент управління. Основні сфери фінансової оцінки діяльності медичного закладу. Прийоми фінансового аналізу. Послідовність проведення фінансового аналізу. Інформаційне забезпечення фінансового аналізу.

Тема 17. Фармакоекономічні дослідження в практиці охорони здоров'я. Управління якістю даних в цифровому середовищі охорони здоров'я.

Значення фармакоекономічних досліджень для системи охорони здоров'я. Напрямки досліджень з фармакоекономіки. Фармакоекономічна оцінка ефективності фармакотерапії. Методи і показники оцінки споживання лікарських засобів. Оцінка ефективності, користі-витрат при лікуванні та профілактиці захворювань.

Тема 18. Медичне страхування. Взаємодія ЕСОЗ з іншими державними системами та ресурсами.

Зміст медичного страхування. Права та обов'язки суб'єктів медичного страхування. Види медичного страхування: обов'язкове та добровільне та особливості їх організації. Страховий поліс. Організація контролю якості медичних послуг в умовах страхової медицини.

Тема 19. Методика визначення страхового тарифу. Функціонування ЕСОЗ під час воєнного стану.

Структура страхового тарифу: нетто-ставка і навантаження. Витрати на ведення справи. Аквізиторські витрати. Інкасаційні витрати. Ліквідаційні витрати. Методи розрахунку страхових тарифів. Методика розрахунку тарифної ставки на основі теорії імовірності.

Тема 20. Актуарні розрахунки в страхуванні. Нормативно-правове регулювання ЕСОЗ.

Суть та особливості актуарних розрахунків. Класифікація актуарних розрахунків за галузями страхування, часом проведення та територіальною ознакою. Показники страхової статистики. Види страхових премій. Кваліфікаційні вимоги до осіб, які можуть займатися актуарними розрахунками.

Тема 21. Податкова політика в сфері медичного страхування. Організаційно-управлінське та технічно-ресурсне забезпечення розвитку ЕСОЗ.

Податково-прибутковий облік страхових платежів. Обкладання ПДВ операцій з медичного страхування. Оподаткування ЄСВ страхових платежів. Страхові платежі та загальний оподатковуваний дохід працівника.

Тема 22. Сучасний стан ринку медичного страхування в Україні. План розвитку електронної системи охорони здоров'я в Україні.

Аналіз ринку медичного страхування в Україні. Показники діяльності страхових компаній з медичного страхування. Корпоративне медичне страхування. Перспективи розвитку ринку добровільного медичного страхування в Україні.

СТРУКТУРА ДИСЦИПЛІНИ

Очна форма навчання (денна, вечірня)

Розділ	Назва теми	Години	Вид заняття (години)			
			лекції	практичні заняття	семінари	самостійна робота
1.	Підприємницька діяльність в охороні здоров'я: організаційні та фінансові аспекти. Цифрова трансформація охорони	5	2	3		

	здоров'я України.					
2.	Організаційно-правові форми підприємницької діяльності, їх порівняльна характеристика. Європейський досвід цифрової трансформації охорони здоров'я. Ключові документи ВООЗ з цифровізації охорони здоров'я в Європейському регіоні.	4				4
3.	ФОП: переваги та недоліки. Концепція розбудови електронної охорони здоров'я України. Концептуальні засади розвитку української електронної охорони здоров'я.	4				4
4.	Ліцензування господарської діяльності з медичної практики: вимоги та порядок отримання. Інформаційна екосистема електронної охорони здоров'я України.	3		3		
5.	Особливості розробки бізнес-плану медичного закладу. Електронна система охорони здоров'я.	9	2	3		4
6.	Ціноутворення в системі охорони здоров'я. Базові реєстри країни та сфери охорони здоров'я.	5	2	3		
7.	Розрахунок вартості послуги з медичного обслуговування. Розбудова ЕСОЗ, її методологічна та технічна архітектура.	3		3		
8.	Характеристика основних методів фінансування медичної допомоги. Базова інформація про дворівневу архітектуру ЕСОЗ в Україні.	4				4
9.	Особливості оподаткування ПДВ медичних послуг. Центральна база даних ЕСОЗ.	7		3		4
10.	Фінансовий план КНП: порядок складання і затвердження. Медичні інформаційні системи як складова ЕСОЗ.	3		3		
11.	Класифікація витрат медичного закладу. Медичні та інші інформаційні системи як інструменти автоматизації та управління у надавачів медичних послуг.	4				4
12.	Аналіз економічної ефективності діяльності закладів охорони здоров'я	2	2			
13.	Основи економічного аналізу в охороні здоров'я. Інші інформаційно-комунікаційні системи електронної охорони здоров'я: інформаційно-аналітична система «Централь 103», інформаційно-аналітична система «MedData», електронна система управління запасами лікарських засобів та медичних виробів «eStock», інформаційний комплекс системи крові, електронна інтегрована система спостереження за захворюваннями.	7		3		4

14.	Показники фінансової стійкості медичного закладу. Функції та користувачі ЕСОЗ. Електронні медичні записи в ЕСОЗ, їх відмінність від медичної інформації у формах медичної облікової документації.	4				4
15.	Шляхи підвищення ефективності роботи медичного закладу. Автоматизовані довідники центральної бази даних електронної системи охорони здоров'я.	4				4
16.	Фінансовий аналіз діяльності медичних установ. Реєстри центральної бази даних ЕСОЗ.	2		2		
17.	Фармакоекономічні дослідження в практиці охорони здоров'я. Управління якістю даних в цифровому середовищі охорони здоров'я.	2		2		
18.	Медичне страхування. Взаємодія ЕСОЗ з іншими державними системами та реєстрами.	4	2	2		
19.	Методика визначення страхового тарифу. Функціонування ЕСОЗ під час воєнного стану.	2		2		
20.	Актуарні розрахунки в страхуванні. Нормативно-правове регулювання ЕСОЗ.	4				4
21.	Податкова політика в сфері медичного страхування. Організаційно-управлінське та технічно-ресурсне забезпечення розвитку ЕСОЗ.	5		2		3
22.	Сучасний стан ринку медичного страхування в Україні. План розвитку електронної системи охорони здоров'я в Україні.	3				3
	Разом	90	10	34		46

Заочна форма навчання

Розділ	Назва теми	Години	Вид заняття (години)			
			лекції	практичні заняття	семінари	самостійна робота
1.	Підприємницька діяльність в охороні здоров'я: організаційні та фінансові аспекти. Цифрова трансформація охорони здоров'я України.	4				4
2.	Організаційно-правові форми підприємницької діяльності, їх порівняльна характеристика. Європейський досвід цифрової трансформації охорони здоров'я. Ключові документи ВООЗ з цифровізації охорони здоров'я в Європейському регіоні.	4				4

3.	ФОП: переваги та недоліки. Концепція розбудови електронної охорони здоров'я України. Концептуальні засади розвитку української електронної охорони здоров'я.	4				4
4.	Ліцензування господарської діяльності з медичної практики: вимоги та порядок отримання. Інформаційна екосистема електронної охорони здоров'я України.	3		3		
5.	Особливості розробки бізнес-плану медичного закладу. Електронна система охорони здоров'я.	2				2
6.	Ціноутворення в системі охорони здоров'я. Базові реєстри країни та сфери охорони здоров'я.	2	2			2
7.	Розрахунок вартості послуги з медичного обслуговування. Розбудова ЕСОЗ, її методологічна та технічна архітектура.	3		3		
8.	Характеристика основних методів фінансування медичної допомоги. Базова інформація про дворівневу архітектуру ЕСОЗ в Україні.	4				4
9.	Особливості оподаткування ПДВ медичних послуг. Центральна база даних ЕСОЗ.	7		3		4
10.	Класифікація витрат медичного закладу. Медичні та інші інформаційні системи як інструменти автоматизації та управління у надавачів медичних послуг.	4				4
11.	Аналіз економічної ефективності діяльності закладів охорони здоров'я	2	2			
12.	Основи економічного аналізу в охороні здоров'я	7		3		4
13.	Показники фінансової стійкості медичного закладу. Функції та користувачі ЕСОЗ. Електронні медичні записи в ЕСОЗ, їх відмінність від медичної інформації у формах медичної облікової документації.	4				4
14.	Шляхи підвищення ефективності роботи медичного закладу. Автоматизовані довідники центральної бази даних електронної системи охорони здоров'я.	5				5
15.	Фінансовий аналіз діяльності медичних установ. Медичні інформаційні системи як складова ЕСОЗ. Реєстри центральної бази даних ЕСОЗ.	3		3		
16.	Фармакоеконімічні дослідження в	7		3		4

	практиці охорони здоров'я. Управління якістю даних в цифровому середовищі охорони здоров'я.					
17.	Медичне страхування. Взаємодія ЕСОЗ з іншими державними системами та реєстрами.	6	2			4
18.	Методика визначення страхового тарифу. Функціонування ЕСОЗ під час воєнного стану.	4				4
19.	Актуарні розрахунки в страхуванні. Нормативно-правове регулювання ЕСОЗ.	4				4
20.	Податкова політика в сфері медичного страхування. Організаційно-управлінське та технічно-ресурсне забезпечення розвитку ЕСОЗ.	5				5
21.	Сучасний стан ринку медичного страхування в Україні. План розвитку електронної системи охорони здоров'я в Україні.	4				4
	Разом	90	6	18	0	66

ТЕМАТИКА ТА ЗМІСТ КУРСУ

Очна форма навчання

Тематичний план лекцій

№	Назва теми	Години
1.	Підприємницька діяльність в охороні здоров'я: організаційні та фінансові аспекти.	2
2.	Ціноутворення в системі охорони здоров'я	2
3.	Аналіз економічної ефективності діяльності закладів охорони здоров'я	2
4.	Медичне страхування	2
5.	Особливості розробки бізнес-плану медичного закладу	2
	Разом:	10

Тематичний план практичних занять

№	Назва теми	Години
1.	Підприємницька діяльність в охороні здоров'я: організаційні та фінансові аспекти. Цифрова трансформація охорони здоров'я України.	3
2.	Особливості розробки бізнес-плану медичного закладу. Електронна система охорони здоров'я.	3
3.	Ціноутворення в системі охорони здоров'я. Базові реєстри країни та сфери охорони здоров'я.	3
4.	Розрахунок вартості послуги з медичного обслуговування. Розбудова ЕСОЗ, її методологічна та технічна архітектура.	3
5.	Особливості оподаткування ПДВ медичних послуг	3
6.	Фінансовий план КНП: порядок складання і затвердження. Медичні інформаційні системи як складова ЕСОЗ.	3
7.	Фінансовий аналіз діяльності медичних установ. Реєстри центральної бази даних ЕСОЗ.	3
8.	Фармакоеконімічні дослідження в практиці охорони здоров'я. Управління якістю даних в цифровому середовищі охорони здоров'я.	3

9.	Медичне страхування. Взаємодія ЕСОЗ з іншими державними системами та реєстрами.	2
10.	Методика визначення страхового тарифу. Функціонування ЕСОЗ під час воєнного стану.	2
11.	Ліцензування господарської діяльності з медичної практики: вимоги та порядок отримання. Інформаційна екосистема електронної охорони здоров'я України.	2
12.	Основи економічного аналізу в охороні здоров'я. Інші інформаційно-комунікаційні системи електронної охорони здоров'я: інформаційно-аналітична система «Централь 103», інформаційно-аналітична система «MedData», електронна система управління запасами лікарських засобів та медичних виробів «eStock», інформаційний комплекс системи крові, електронна інтегрована система спостереження за захворюваннями.	2
13.	Податкова політика в сфері медичного страхування.	2
	Разом:	34

Тематичний план самостійної роботи

№	Назва теми	Години
1.	Організаційно-правові форми підприємницької діяльності, їх порівняльна характеристика. Європейський досвід цифрової трансформації охорони здоров'я. Ключові документи ВООЗ з цифровізації охорони здоров'я в Європейському регіоні.	4
2.	Особливості розробки бізнес-плану медичного закладу. Базові реєстри країни та сфери охорони здоров'я.	4
3.	ФОП: переваги та недоліки. Концепція розбудови електронної охорони здоров'я України. Концептуальні засади розвитку української електронної охорони здоров'я.	4
4.	Характеристика основних методів фінансування медичної допомоги. Базова інформація про дворівневу архітектуру ЕСОЗ в Україні.	4
5.	Особливості оподаткування ПДВ медичних послуг. Центральна база даних ЕСОЗ.	4
6.	Класифікація витрат медичного закладу. Медичні та інші інформаційні системи як інструменти автоматизації та управління у надавачів медичних послуг.	4
7.	Основи економічного аналізу в охороні здоров'я.	4
8.	Показники фінансової стійкості медичного закладу. Функції та користувачі ЕСОЗ. Електронні медичні записи в ЕСОЗ, їх відмінність від медичної інформації у формах медичної облікової документації.	4
9.	Шляхи підвищення ефективності роботи медичного закладу. Автоматизовані довідники центральної бази даних електронної системи охорони здоров'я.	4
10.	Актуарні розрахунки в страхуванні. Нормативно-правове регулювання ЕСОЗ.	4
11.	Податкова політика в сфері медичного страхування. Організаційно-управлінське та технічно-ресурсне забезпечення розвитку ЕСОЗ.	3
12.	Сучасний стан ринку медичного страхування в Україні. План розвитку електронної системи охорони здоров'я в Україні.	3
	Разом:	46

Заочна форма навчання

Теми лекцій

№	Назва теми	Години
1.	Ціноутворення в системі охорони здоров'я	2
2.	Аналіз економічної ефективності діяльності закладів охорони здоров'я	2
3.	Медичне страхування	2
	Разом:	6

Теми практичних занять

№	Назва теми	Години
1.	Розрахунок вартості послуги з медичного обслуговування. Розбудова ЕСОЗ, її методологічна та технічна архітектура.	3
2.	Особливості оподаткування ПДВ медичних послуг. Центральна база даних ЕСОЗ.	3
3.	Фінансовий аналіз діяльності медичних установ. Медичні інформаційні системи як складова ЕСОЗ. Реєстри центральної бази даних ЕСОЗ.	3
4.	Фармакоекономічні дослідження в практиці охорони здоров'я. Управління якістю даних в цифровому середовищі охорони здоров'я.	3
5.	Ліцензування господарської діяльності з медичної практики: вимоги та порядок отримання. Інформаційна екосистема електронної охорони здоров'я України.	3
6.	Основи економічного аналізу в охороні здоров'я.	3
	Разом:	18

Теми для самостійної роботи

№	Назва теми	Години
1.	Підприємницька діяльність в охороні здоров'я: організаційні та фінансові аспекти. Цифрова трансформація охорони здоров'я України.	4
2.	Організаційно-правові форми підприємницької діяльності, їх порівняльна характеристика. Європейський досвід цифрової трансформації охорони здоров'я. Ключові документи ВООЗ з цифровізації охорони здоров'я в Європейському регіоні.	4
3.	Особливості розробки бізнес-плану медичного закладу. Електронна система охорони здоров'я.	4
4.	ФОП: переваги та недоліки. Концепція розбудови електронної охорони здоров'я України. Концептуальні за-сади розвитку української електронної охорони здо-ров'я.	4
5.	Характеристика основних методів фінансування медичної допомоги. Базова ін-формація про дворівневу архітектуру ЕСОЗ в Україні.	4
6.	Особливості оподаткування ПДВ медичних послуг	4
7.	Класифікація витрат медичного закладу. Медичні та інші інформаційні системи як інструменти автоматизації та управління у надавачів медичних послуг.	4
8.	Основи економічного аналізу в охороні здоров'я. Інші інформаційно-комуніка-ційні системи електронної охорони здоров'я: інфор-маційно-аналітична система «Централь 103», інформаційно-аналітична система «MedData», електронна сис-тема управління запасами лікарських засобів та ме-дичних виробів «eStock», ін-формаційний комплекс системи крові, електронна інтегрована система спостере-ження за захворюваннями.	4
9.	Показники фінансової стійкості медичного закладу. Функції та користувачі ЕСОЗ. Електронні медичні записи в ЕСОЗ, їх відмінність від медичної інформа-ції у формах медичної облікової документації.	4
10.	Шляхи підвищення ефективності роботи медичного закладу. Автоматизовані до-відники центральної бази даних електронної системи охорони здоров'я.	5
11.	Фармакоекономічні дослідження в практиці охорони здоров'я	4
12.	Медичне страхування. Взаємодія ЕСОЗ з іншими державними системами та ре-єстрами.	4
13.	Методика визначення страхового тарифу. Функціонування ЕСОЗ під час воєн-ного стану.	4
14.	Актарні розрахунки в страхуванні. Нормативно-правове регулювання ЕСОЗ.	4
15.	Податкова політика в сфері медичного страхування. Організаційно-управлінське	5

	та технічно-ресурсне забезпечення розвитку ЕСОЗ.	
16.	Сучасний стан ринку медичного страхування в Україні. План розвитку електронної системи охорони здоров'я в Україні.	4
	Разом:	66

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Видами навчальної діяльності аспірантів згідно з навчальним планом є:

- а) лекції,
- б) практичні заняття,
- в) самостійна робота аспірантів (СРА)

1. Словесні методи: лекція, бесіда, розповідь, пояснення, робота з літературою.
2. Наочні методи: ілюстрування, демонстрування, спостереження.
3. Практичні методи: ситуаційні задачі, самостійна робота, пошуково-дослідницька робота.
4. Інтерактивні методи: дискусія, робота в малих групах, мозковий штурм, кейс-метод, ділова гра.

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять і має на меті перевірку засвоєння аспірантами навчального матеріалу. Формами поточного контролю є:

- а) тестові завдання з вибором правильної відповіді;
- б) індивідуальне усне опитування, співбесіда;
- в) розв'язання типових ситуаційних задач.

Комплексне оцінювання навчальної діяльності здійснюється виставлення традиційної оцінки, яка конвертується у бали відповідно у кожному з занять, аспірант отримує на практичному занятті:

- оцінку «5» - якщо він виконав правильно не менше 90% навчальних завдань;
- оцінку «4» - якщо він виконав правильно не менше 80% навчальних завдань;
- оцінку «3» - якщо він виконав правильно не менше 60% навчальних завдань;
- оцінку «2» - якщо він виконав правильно менше 60% навчальних завдань.

На кінцевому етапі заняття викладач виставляє набрану суму балів і традиційну оцінку в журналі успішності.

Самостійна робота аспіранта оцінюється на практичних заняттях і є складовою підсумкової оцінки аспіранта.

Підсумковий контроль

Загальна система оцінювання проводиться по завершенню вивчення дисципліни у вигляді заліку.

Шкали оцінювання: традиційна 4-бальна шкала, багатобальна (200-бальна) шкала, рейтингова шкала ECTS

Семестровий залік - це форма підсумкового контролю, що полягає в оцінці засвоєння аспірантом навчального матеріалу виключно на підставі результатів виконання ним певних видів робіт на практичних та семінарських заняттях.

СХЕМА НАРАХУВАННЯ ТА РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ АСПІРАНТИ

Максимальна кількість балів, яку може набрати аспірант за поточну навчальну діяльність при вивченні дисципліни становить 200 балів.

Мінімальна кількість балів, яку повинен набрати аспірант за поточну навчальну діяльність для зарахування дисципліни становить 120 балів.

Розрахунок кількості балів проводиться на підставі отриманих аспірантом оцінок за 4-ри бальною (національною) шкалою під час вивчення дисципліни, шляхом обчислення середнього арифметичного (СА), округленого до двох знаків після коми. Отримана величина конвертується у бали за багатобальною шкалою таким чином:

$$x = \frac{CA \times 200}{5}$$

Для зручності наведено таблицю перерахунку за 200-бальною шкалою:

Перерахунок середньої оцінки за поточну діяльність у багатобальну шкалу для дисциплін, що завершуються заліком

4 бальна шкала	200 бальна шкала	4 бальна шкала	200 бальна шкала	4 бальна шкала	200 бальна шкала	4 бальна шкала	200 бальна шкала	4 бальна шкала	200 бальна шкала
5	200	4,6	184	4,17	167	3,77	151	3,35	134
4,97	199	4,57	183	4,14	166	3,74	150	3,32	133
4,95	198	4,52	182	4,12	165	3,72	149	3,3	132
4,92	197	4,5	180	4,09	164	3,7	148	3,27	131
4,9	196	4,47	179	4,07	163	3,67	147	3,25	130
4,87	195	4,45	178	4,04	162	3,65	146	3,22	129
4,85	194	4,42	177	4,02	161	3,62	145	3,2	128
4,82	193	4,4	176	3,99	160	3,57	143	3,17	127
7,8	192	4,37	175	3,97	159	3,55	142	3,15	126
4,77	191	4,35	174	3,94	158	3,52	141	3,12	125
4,75	190	4,32	173	3,92	157	3,5	140	3,1	124
4,72	189	4,3	172	3,89	156	3,47	139	3,07	123
4,7	188	4,27	171	3,87	155	3,45	138	3,02	121
4,67	187	4,24	170	3,84	154	3,42	137	3	120
4,65	186	4,22	169	3,82	153	3,4	136	Менше 3	Недостатньо
4,62	185	4,19	168	3,79	152	3,37	135		

Бали з дисципліни для аспірантів, які успішно виконали програму, конвертуються у традиційну 4-ри бальну шкалу за абсолютними критеріями, які наведено нижче у таблиці:

Бали з дисципліни	Оцінка за 4-ри бальною шкалою
Від 170 до 200 балів	5
Від 140 до 169 балів	4
Від 139 балів до мінімальної кількості балів, яку повинен набрати аспірант	3
Нижче мінімальної кількості балів, яку повинен набрати аспірант	2

Бали аспірантів, які навчаються за однією спеціальністю, з урахуванням кількості балів, набраних з дисципліни ранжуються за шкалою ECTS таким чином:

Оцінка ECTS	Статистичний показник
A	Найкращі 10 % аспірантів
B	Наступні 25 % аспірантів
C	Наступні 30 % аспірантів
D	Наступні 25 % аспірантів
E	Останні 10 % аспірантів

Об'єктивність оцінювання навчальної діяльності аспірантів перевіряється статистичними методами (коефіцієнт кореляції між оцінкою ECTS та оцінкою за національною шкалою).

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ АСПІРАНТІВ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

- 1) Суть підприємництва та його особливості в охороні здоров'я.
- 2) Етапи реєстрації медичного закладу.
- 3) Ліцензування медичної практики.
- 4) Вимоги до суб'єктів господарювання, що проводять медичну практику.
- 5) Акредитація закладів охорони здоров'я.
- 6) Організаційно-правові форми підприємницької діяльності, їх порівняльна характеристика.
- 7) Структура бізнес-плану. Основні вимоги та правила складання бізнес-плану.
- 8) Методика фінансового планування діяльності медичних закладів.
- 9) Особливості формування та регулювання цін в галузі охорони здоров'я.
- 10) Структура ціни медичної послуги та аналіз її елементів.
- 11) Класифікація витрат медичного закладу.
- 12) Критерії розподілу непрямих витрат.
- 13) Особливості оподаткування ПДВ медичних послуг.
- 14) Розробка цінової стратегії медичного закладу.
- 15) Основні показники результативності діяльності закладів охорони здоров'я.
- 16) Оцінка рентабельності діяльності суб'єктів господарювання приватного сектору.
- 17) Пошук резервів для підвищення ефективності діяльності.
- 18) Вартісні показники визначення економічної ефективності системи охорони здоров'я.
- 19) Зміст та основні завдання економічного аналізу в охороні здоров'я.
- 20) Класифікація економічного аналізу за організацією, часом та прийомами проведення.
- 21) Фармакоекономічні дослідження: актуальність та методика проведення в практиці охорони здоров'я.
- 22) Системний метод «витрати-ефективність».
- 23) Суть методу «витрати-вигода».
- 24) Оцінка ефективності на основі методу «витрати-корисність».
- 25) Визначення структури використання коштів на основі методу «вартість захворювання».
- 26) Фінансовий аналіз.
- 27) Показники фінансової стійкості медичного закладу.
- 28) Економічна сутність медичного страхування.
- 29) Права та обов'язки суб'єктів медичного страхування.
- 30) Види медичного страхування: обов'язкове та добровільне та особливості їх організації.
- 31) Методика визначення страхового тарифу.
- 32) Організація контролю якості медичних послуг в умовах страхової медицини.
- 33) Сучасний стан ринку медичного страхування в Україні.
- 34) Корпоративне медичне страхування.
- 35) Перспективи розвитку ринку добровільного медичного страхування в Україні.
- 36) Проблеми та перспективи запровадження обов'язкового медичного страхування в Україні.

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

- Теоретичні питання до тем практичних занять
- Теоретичні питання для підсумкового контролю
- Ситуаційні завдання для поточного контролю знань
- Перелік завдань для самостійної роботи
- Конспекти лекцій
- Методичні розробки до практичних занять
- Методичні розробки для самостійної роботи аспірантів

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна (базова) література:

1. Економіка охорони здоров'я: підручник / В. Ф. Москаленко, О. П. Гульчий, В. В. Таран та ін.; під ред. В. Ф. Москаленка. Вінниця: Нова Книга, 2010. 288 с.
2. Ахламов А.Г. Економіка та фінансування галузі охорони здоров'я: навчально-методичний посібник / А.Г. Ахламов, Н.Л. Кусик ; Одеський регіональний інститут державного управління, Національна академія державного управління при Президентові України. Одеса : ОРІДУНАДУ, 2011. 133 с.
3. Економічний аналіз використання ресурсів в системі охорони здоров'я: навч. посібн. / За загальною редакцією В. Д. Парія / Житомир: «Полісся», 2015. 148 с.

Допоміжна література:

1. Вороненко Ю.В., Пашенко В.М. Фінансовий менеджмент з основами економіки охорони здоров'я: навчально-методичний посібник. К.: Міжрегіональний видавничий центр «Медінформ», 2011. 499 с.
2. Андрійчук О.Я. Медичне страхування та страхова медицина: Навчальний посібник. Луцьк, 2007. 168 с.
3. Баєва О.В. Менеджмент у галузі охорони здоров'я: Навчальний посібник. К., 2008. 640 с.

Посібники та підручники з економіки охорони здоров'я англійською мовою:

1. The Economics of Health and Health Care: International Student Edition, 8th Edition / by Sherman Folland, Allen Charles Goodman, Miron Stano. 2017
2. Economic Analysis in Healthcare, 2nd Edition / by Stephen Morris. 2012
3. Methods for the Economic Evaluation of Health Care Programmes (Oxford Medical Publications). / by Michael F. Drummond. 2015
4. Health Economics / by Jay Bhattacharya, Timothy Hyde, Peter Tu. 2013

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ:

1. Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з медичної практики. Постанова Кабінету Міністрів України від 2 березня 2016 р. № 285. (Редакція від 20.03.2019). Електронний ресурс: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/285-2016-%D0%BF#Text>
2. Про затвердження Методики розрахунку вартості послуги з медичного обслуговування. Постанова Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2017 р. № 1075. (Редакція від 26.12.2019). Електронний ресурс: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1075-2017-%D0%BF#Text>
3. Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення. Закон України № 2168-VIII від 2018 р. (Редакція від 01.01.2021). Електронний ресурс: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2168-19#Text>
4. Про страхування. Закон України № 85/96-ВР від 1996 р. (Редакція від 10.12.2020). Електронний ресурс: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80#Text>